Jyta kuntien maahanmuuttajien kotouttamisohjelma 2012

Halsua, Kannus, Kaustinen, Lestijärvi, Perho, Toholampi, Veteli

Vetelin kunnan päivitetty kotouttamisohjelma 2016

Sisältö:

1. JOHDANTO
2. KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELY
3. KOTOUTTAMISLAINSÄÄDÄNTÖ JA SUOMEN MAAHANMUUTTOHALLINTO
4. ASUMINEN
5. SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUT
6. SIVISTYSTOIMEN PALVELUT
6.1. *Koulutuspalvelut – Opinpolku lapsesta aikuiseksi*
6.2. *Elämänlaatupalvelut*
7. KANSANELÄKELAITOKSEN (KELAN) PALVELUT
8. TYÖ- JA ELINKEINOHALLINNON PALVELUT
9. POLIISIN PALVELUT
10. EVANKELISLUTERILAISEN SEURAKUNNAN PALVELUT
11. MAAHANMUUTTAJIEN YRITTÄJYYDEN EDISTÄMINEN
12. KIELIPALVELUJEN JÄRJESTÄMINEN
13. PAKOLAISTEN JA PALUUMUUTTAJIEN VASTAANOTON JÄRJESTÄMISESTÄ AIHEUTUVIEN KUSTANNUSTEN KORVAAMINEN KUNNILLE
14. TIEDOTTAMINEN
15. KOTOUTTAMISOHJELMAN SEURANTA JA PÄIVITYS

1. JOHDANTO

Kotouttamisohjelma on kunnassa toteutettavan pakolais- ja maahanmuuttopolitiikan kannalta keskeinen ohjelma-asiakirja. Ohjelma sisältää suunnitelman tavoitteista, toimenpiteistä, voimavaroista sekä yhteistyöstä maahanmuuttajien kotouttamisessa. Kotouttamisohjelma sisältää myös ne konkreettiset toimenpiteet siitä, miten hyviä etnisiä suhteita kunnan alueella edistetään ja seurataan. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus) tukee toimialueensa kuntien kotouttamisohjelmien laadintaa ja seuraa niiden toteuttamista. ELY-keskus toimittaa sisäasiainministeriölle vuosittain tiedot alueensa kotouttamisohjelmista ja niiden toimeenpanosta.

2. KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELY

Maahanmuuttaja: Yleiskäsite, jota käytetään kuvaamaan kaikkia maahan muuttaneita henkilöitä.

Ulkomaalainen: Suomen oikeuden kannalta henkilö, joka ei ole Suomen kansalainen.

Siirtolainen: Henkilö, joka muuttaa pysyvässä tarkoituksessa toiseen maahan hankkiakseen sieltä toimeentulonsa.

Pakolainen: Henkilö, joka on kotimaansa ulkopuolella ja jolla on perusteltua aihetta pelätä joutuvansa kotimaassaan vainotuksi rodun, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen johdosta (YK:n pakolaisen oikeusasemaa koskevan yleissopimuksen mukaan). Pakolaisiksi kutsutaan Suomessa yleensä myös henkilöitä, jotka ovat saaneet jäädä maahan suojelun tarpeen vuoksi tai humanitaarisista syistä.

Turvapaikanhakija: Henkilö, joka pyytää suojaa ja oleskeluoikeutta vieraasta maasta.

Kiintiöpakolainen: Henkilö, jolla on YK:n pakolaisasiain päävaltuutetun myöntämä pakolaisen asema ja jolle on myönnetty maahantulolupa vuosittain valtion tulo- ja menoarvion yhteydessä päätettävän pakolaiskiintiön puitteissa.

Ulkosuomalainen: Suomen rajojen ulkopuolella asuva Suomen kansalainen tai syntyperältään suomalainen henkilö, joka pitää itseään suomalaisena.

Paluumuuttaja: Ulkosuomalainen, joka on pidemmän tai lyhyemmän ajanjakson asunut Suomen rajojen ulkopuolella ja palaa takaisin Suomeen: esimerkkinä Ruotsin suomalaiset, Viron ja entisen Neuvostoliiton suomalaiset.

Monikulttuurinen, monietninen: Monikulttuurisuudella tarkoitetaan maassa asuvien ihmisten taustojen ja eri kulttuuristen tapojen ja ymmärryksen huomioonottamista ja tasa-arvoa. Etnisyydessä on kyse yksilön ja ryhmän tavasta jäsentää itseään suhteessa toisiin. Etnisyys on sidoksissa tilanteisiin ja muuttuu ajan myötä. Monikulttuurisuuden rinnalla käytetään käsitteitä monietninen ja monikansallinen. Monietninen painottaa eri etnisten ryhmien ja eri kulttuuriryhmien muodostamaa yhteiskuntaa. Monikansallinen painottaa yhteiskunnan koostumista eri kansallisuutta olevista henkilöistä.

Kotoutuminen: Prosessi, jossa maahanmuuttajat osallistuvat ja liittyvät yhteiskunnan taloudelliseen, poliittiseen ja sosiaaliseen elämään. Kotoutumisprosessi on yksilöllinen ja yleensä myös ylisukupolvinen. Kotoutumiseen liittyy lisäksi myös oman etnisen identiteetin, kielen ja kulttuurin säilyttäminen ja harjoittaminen.

Kotouttamisohjelma: Kunnat laativat kotoutumisen edistämiseksi ja tukemiseksi kotouttamisohjelman, johon kotouttamislain mukaan sisällytetään myös etnisen tasa-arvon ja hyvien etnisten suhteiden edistäminen sekä syrjinnän ehkäiseminen. Ohjelma sisältää suunnitelman kotoutumista

edistävistä ja tukevista toimenpiteistä, palveluista, yhteistyöstä ja vastuista. Tavoitteena on, että kotouttamisohjelmat sovitetaan osaksi kunnan muuta strategista suunnittelua. Kotouttamisohjelman laatiminen on edellytys sille, että kunta voi saada valtiolta korvausta pakolaisten vastaanottamisesta aiheutuvin kustannuksiin.

Kotoutumissuunnitelma: Maahanmuuttajalle, joka on työttömänä työnhakijana tai saa toimeentulotukea, on oikeus kotoutumissuunnitelmaan. Kotoutumissuunnitelman laatii kunta tai työ- ja elinkeinotoimisto yhdessä maahanmuuttajan kanssa. Kotoutumissuunnitelmaan kirjataan maahanmuuttajan yksilöllinen suunnitelma kotoutumista tukevista toimenpiteistä ja palvelluista, esim. kielikoulutuksesta, muusta koulutuksesta ja työelämävalmennuksesta.

Kotoutumistuki: Maahanmuuttajalla on oikeus saada kotoutumistukea kotoutumissuunnitelman kestolta. Oikeus kotoutumissuunnitelmaan kestää kolme vuotta. Aikaa voidaan pidentää kotouttamislaissa mainituin edellytyksin.

3. KOTOUTTAMISLAINSÄÄDÄNTÖ JA SUOMEN MAAHANMUUTTOHALLINTO

Laki kotoutumisen edistämisestä tuli voimaan 1.9.2011. Lain tarkoituksena on tukea ja edistää kotoutumista ja maahanmuuttajan mahdollisuutta osallistua aktiivisesti suomalaisen yhteiskunnan toimintaan. Lisäksi lain tarkoituksena on edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien kesken. Laissa **kotoutumisella** tarkoitetaan maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteista kehitystä, jonka tavoitteena on antaa maahanmuuttajalle yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja samalla kun tuetaan hänen mahdollisuuksiaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen. Laissa **kotouttamisella** tarkoitetaan kotoutumisen monialaista edistämistä ja tukemista viranomaisten ja muiden tahojen toimenpiteillä ja palveluilla.

Sisäasiainministeriö vastaa maahanmuuttohallinnosta, maahanmuuttopolitiikasta sekä kotouttamisen yhteensovittamisesta. Sisäasiainministeriö kehittää maahanmuuttoa, kotouttamista, ihmiskauppaa ehkäisevää toimintaa ja laittoman maahanmuuton torjuntaa sekä edistää hyviä etnisiä suhteita ja etnistä yhden vertaisuutta. Sisäasiainministeriön alaisuudessa toimii

Maahanmuuttovirasto, joka käsittelee ja ratkaisee yksittäisiä henkilöitä koskevia, ulkomaalaisten maahantuloon, maassa oleskeluun, maasta poistumiseen ja kansalaisuuteen liittyviä asioita. Sisäasiainministeriön hallinnonalalla maahanmuuttoon liittyviä tehtäviä hoitavat myös rajavartiolaitos ja poliisi.

Maahanmuuttopolitiikka
Maahanmuuton lainsäädännön kehitystyö pohjautuu Suomen hallituksen linjaamiin tavoitteisiin, EU:n lainsäädäntöön sekä Suomea sitoviin kansainvälisiin sopimuksiin. Sopimuksista tärkeimpiä ovat Euroopan ihmisoikeussopimus, kidutuksen vastainen yleissopimus, lapsen oikeuksien sopimus ja Geneven pakolaissopimus.

Vuonna 2013 julkaistu Suomen maahanmuuttostrategia määrittää pitkäjänteisiä linjauksia maahanmuuttopolitiikalle. Se painottaa työllisyyskysymyksiä ja syrjimättömyyttä. Strategian keskeinen viesti on se, että Suomeen muuttavat ja asettuvat ihmiset on otettava mukaan rakentamaan maan tulevaisuutta. Heidät tulee nähdä osallisina ja aktiivisina toimijoina, ei vain palvelujen ja toimenpiteiden kohteina.

Turvapaikkapolitiikassa Suomi on sitoutunut pakolaissopimuksen täysimääräiseen soveltamiseen. Ulkomaalaislaissa säädetyt edellytykset turvapaikan antamiselle ovat samat kuin pakolaissopimuksessa.

4. ASUMINEN

Maahanmuuttaja voi hankkia asunnon yksityiseltä tai kuntien asuntotoimistojen kautta. Jyta kuntien vuokra-asunnot keskittyvät pääosin kuntien keskustataajamiin. Vuokra-asumiseen on asuntoja rivi-, ja kerrostaloissa kaikissa taajamissa. Kuntien asuntoja vuokraavat Jyta kuntien asuntotoimistot tai kiinteistöyhtiöt. Myös oppilaitoksilla on tarjolla opiskelija-asuntoja ja yksityisillä asunnonomistajilla myytäviä sekä vuorattavia asuntoja. Jyta kuntien ja niiden omistamilta vuokrataloyhtiöiltä vuokra-asuntoa haetaan Asuntohakemus-lomakkeella, joita saa kuntien asuntosihteereiltä. Kuntien vuokratalojen asukasvalinnat suorittavat Jyta kuntien määräämät viranhaltijat tai asuntosihteerit.

5. SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUT

Sosiaali- ja terveyspalveluiden tuottaminen ja järjestäminen toteutetaan tilaaja- tuottaja -mallin mukaisella toiminnalla. Kuntien tehtävänä on hankkia palvelukokonaisuudet peruspalveluliikelaitos Jytalta tai muilta palveluiden tuottajilta vuosittain tehtävillä, valtuustojen hyväksymillä, palvelutilauksilla. Tilauksissa määritellään palvelukokonaisuuksien sisältö, kustannusten määräytymisen perusteet, palvelujen määrät ja laatutasot.

Sosiaalipalvelut

Sosiaalipalvelut ovat tasavertaisesti kaikkien kotikuntalain (1994/201) mukaisesti kunnassa asuvien käytettävissä ja saatavilla. Maahanmuuttajien oikeudet kaikkiin etuusmuotoihin ja velvollisuudet palvelujen käyttäjinä ovat samat kuin kenellä tahansa. Sosiaalitoimen palvelujen yleisenä tavoitteena on edistää lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia sekä ehkäistä syrjäytymistä. Kotouttamistyön lähtökohtana on asiakkaiden yksilöllisten tarpeiden huomioon ottaminen, vanhemmuuden tukeminen sekä työhön kiinnittymisen edistäminen mm. työllistävän sosiaalityön menetelmin. Sosiaali- ja terveyspalveluissa maahanmuuttajien palveluja hoidetaan pääosin samoin perustein ja samoissa toimipisteissä kuin muidenkin asiakkaiden palveluja, mutta määrätyissä tilanteissa he tarvitsevat erityistarpeisiinsa kohdennettuja ja räätälöityjä palveluja. Tällöin maahanmuuttajien palveluissa painotetaan palveluohjauksellista työotetta: huomioita kiinnitetään erityisesti asiakasohjaukseen ja neuvontaan.

Taloudellinen tuki ja kuntouttava sosiaalityö

Toimeentulotuki on tarkoitettu turvaamaan Suomessa asuvan henkilön toimeentulo sellaisessa tilanteessa, jossa perheen tulot ja varat eivät riitä välttämättömiin jokapäiväisiin menoihin. Toimeentulotuki on viimesijainen tukimuoto. Se tarkoittaa sitä, että muut etuudet, kuten esimerkiksi työmarkkinatuki, asumistuki ja lapsilisä, on haettava ennen toimeentulotuen myöntämistä. Toimeentulotukea saa henkilö, joka ei voi saada tarvittavaa toimeentuloa työstään saamalla palkalla, yritystoiminnalla tai varallisuudellaan. Toimeentulotuen maksaminen kuuluu kunnille, ja sitä haetaan sosiaalitoimistosta.

Toimeentulotuen rakenne ja suuruus on pyritty muodostamaan siten, että toimeentulotuki kattaa tukea tarvitsevien riittävän peruskulutuksen. Toimeentulotukihakemuksia käsittelevät sosiaalitoimistossa tilanteesta riippuen joko sosiaalityöntekijät tai etuuskäsittelijät (kirjallinen haku- ja päätösmenettely). Kuntouttava sosiaalityö ohjaa ja neuvoo asiakkaita itsenäiseen selviytymiseen ja parempaan elämänhallintaan. Sosiaalityössä tehdään tarvittaessa yhteistyötä esimerkiksi terveyden-huollon, työ- ja elinkeinotoimiston ja päihdehuollon kanssa.

Lapsiperheiden tuki

Lapsiperheiden selviytymistä tuetaan monin tavoin. Eroavat tai erillään asuvat vanhemmat voivat keskustella ja sopia sosiaalityöntekijän luona lapsensa huolto- ja tapaamisoikeudesta sekä elatusavusta. Koulun sosiaaliohjaaja tai koulukuraattori vastaa koulun sosiaalityöstä. Hän auttaa ja tukee oppilaita ja heidän perheitään koulunkäyntiin, kasvuun ja kehitykseen liittyvissä asioissa.

Lastensuojelu turvaa lapselle oikeuden turvalliseen ja virikkeitä tarjoavaan kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun ja huolenpitoon.

Lastensuojelun käynnistää huoli lapsen hyvinvoinnista, terveydestä tai kehityksestä. Hyvinvointia voi vaarantaa esimerkiksi lapsen hoidon laiminlyönti, vanhempien päihteiden käyttö, mielenterveyden ongelmat tai voimakkaat ristiriidat perheessä. Lapsi voi itsekin vaarantaa hyvinvointiaan käyttämällä päihteitä, laiminlyömällä koulunkäyntiä tai tekemällä rikoksia. Jokainen, joka huomaa lapsen tai nuoren olevan avun tarpeessa, voi ottaa yhteyttä sosiaalityöntekijään. Lastensuojelulaki velvoittaa viranomaisia ja luottamushenkilöitä ottamaan tarvittaessa yhteyttä lastensuojeluun. Lastensuojelu on yhteistyötä perheen, sen lähiverkoston ja viranomaisten, esimerkiksi päivähoidon, neuvolan, koulun ja nuorisotyön kanssa. Vanhempia tuetaan lasten kasvatuksessa ensisijaisesti siten, että lapsi voi kasvaa omassa kodissaan. Mikäli lapsen tilanne ei riittävästi korjaannu tukitoimilla, lapsi voidaan ottaa huostaan ja sijoittaa lastenkotiin, nuorisokotiin tai sijaisperheeseen.

Perheneuvola

Perheneuvola tarjoaa asiantuntija-apua lasten ja nuorten psyykkistä kasvua ja kehitystä koskevissa asioissa. Maahanmuuttajaperheiden kohdalla perheneuvola toimii pitkälle samalla tavalla kuin muidenkin perheiden kohdalla. Maahanmuuttaja-asiakkaiden määrä on ollut suhteellisen vähäinen ja heidän kanssaan varataan enemmän aikaa palvelutilanteeseen ja vaikka monet asiakkaat asioivat englannin kielellä, tarvittaessa käytetään tulkkia.

Terveyspalvelut
Kuntien perusterveydenhuollosta vastaa peruspalveluliikelaitos Jyta. Perusterveydenhuollon palvelut ovat saatavana Kannuksen, Toholammin, Tunkkarin, Perhon ja Lestijärven terveyskeskuksista. Erikoissairaanhoidon palvelut tuottaa Keski-Pohjanmaan erikoissairaanhoidon kuntayhtymä Kiuru Kokkolassa.

Lisätietoja sosiaali- ja terveyspalveluista löytyy Internet-sivuilta www.jyta.fi / www.kpshp.fi

6. SIVISTYSTOIMEN PALVELUT

6. 1. Koulutuspalvelut

Varhaiskasvatus
Varhaiskasvatus tarjoaa lapselle turvallisen, kehitykselle ja oppimiselle suotuisan kasvuympäristön ottaen huomioon myös lapsen erityispiirteet. Palvelut koostuvat perhepäivähoidosta, ryhmäperhepäivähoidosta, päiväkotihoidosta, vuorohoidosta, hoitajan palkkaamisesta kotiin, erityispäivähoidosta, tuetusta varhaiskasvatuksesta, kotihoidon tuesta ja esiopetuksesta. Päivähoito toimii myös lastensuojelullisena avohuollon tukitoimena.

Varhaiskasvatus järjestetään samassa ryhmässä suomenkielisten lasten kanssa. Vierastaustaisen lapsen sopeutumista lapsiryhmään tuetaan rohkaisemalla ja kannustamalla lasta vuorovaikutukseen toisten lasten kanssa. Erilaisten lasten toimiminen yhdessä lisää luonnollisella tavalla suvaitsevaisuutta ja ehkäisee syrjäytymistä. Esikoulussa lapsi harjoittelee niitä taitoja, mitä hän tarvitsee koulussa. 6-vuotiaille maahanmuuttajalapsille järjestetään tarvittaessa erikseen valmistavaa opetusta.

Perusopetus
Perusopetuksen järjestäminen on kuntien keskeinen ja lakisääteinen perus- palvelutehtävä. Perusopetukseen sisältyvät myös monipuoliset ja laadukkaat erityisopetuspalvelut sekä oppilashuollon palvelut. Oppivelvollisuusikäisellä maahanmuuttajalla on oikeus samaan

peruskoulutukseen kuin suomalaisillakin. Lain mukaan opinnoissa tilapäisesti jälkeen jääneille tai muuten erityistä tukea tarvitsevilla tulee antaa tukiopetusta. Tämä koskee myös maahanmuuttaja-oppilaita.

Vieraskielisten oppilaiden opetukseen voidaan hakea erillistä valtionavustusta.

Lukiokoulutus
Lukio antaa yleissivistävää koulutusta. Lukioon kuten muihinkin perusopetus-pohjaisiin oppilaitoksiin haetaan yhteishaussa. Lukio-opiskelijoiden valinta perustuu aikaisempaan koulumenestykseen. Ulkomaisella todistuksella haetaan lukiopaikkaa yhteishaun aikana suoraan lukiosta. Lukion voi suorittaa myös yksityisoppilaana tenttimällä. Lukiokoulutuksessa vieraskielisten opiskelijoiden opetukseen voidaan hakea erillistä valtionavustusta.

Ammatillinen sekä muu koulutus
Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä eli KPEDU on perustettu vuonna 1995. Se on 14 kunnan omistama maakunnallinen koulutus- ja kehittämisorganisaatio. Koulutuskuntayhtymä Järjestää ammatillista koulutusta kuudessa (8) eri koulutusyksikössä Kokkolassa ja maakunnassa. Vuosittain noin 4 000 opiskelijaa opiskelee eri koulutusohjelmissa ja kehittämishankkeissa. Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymän vahvuutena on hyvä maine ja tunnettavuus, monipuolinen koulutustarjonta, osaava henkilöstö, vilkas kansainvälinen toiminta ja terve taloudellinen pohja. Aikuiskoulutusta tarjoavat Keski-Pohjanmaan Aikuisopisto, Ammattikorkeakoulu ja Kokkolan yliopistokeskus Chydenius sekä Avoin yliopisto.

6.2. Elämänlaatupalvelut

Kansalaisopistot
tarjoavat mahdollisuuksia elinikäiseen oppimiseen opintopiirien ja kursien kautta vaikuttaen samalla yhteisöllisesti aidon ja osallistuvan kansalaisyhteiskunnan toimivuuteen. Kansalaisopiston järjestämä osapäiväinenkin kielikoulutus voidaan tietyin edellytyksin katsoa työvoimapoliittiseen toimenpiteeseen rinnastettavaksi.

Kirjasto
Kirjasto takaa asukkaiden tasa-arvoisen tiedon ja kulttuurin saannin. Kirjasto tarjoaa monipuoliset kokoelmat, ajanmukaiset tiedonhakumenetelmät tietoverkko-yhteyksineen ja kirjastotilat.

Kulttuuripalvelut
Kulttuuritoimi luo mahdollisuuksia kaikenikäisille kuntalaisille harrastaa taidetta, kokea kulttuurielämyksiä tai perehtyä kulttuuriperinteeseen. Kulttuuritoimen palvelut ovat jokaisen kuntalaisen käytettävissä tasapuolisesti. Kulttuuritapahtumien tavoitteena on myös lisätä ihmisten vuorovaikutusta ja suvaitsevaisuutta sekä oivaltaa taiteen avulla erilaisuutemme rikkaus ja toisaalta samankaltaisuus.

Liikuntapalvelut
Tulosalueen tehtävänä on järjestää ja tuottaa eri-ikäisille kuntalaisille monipuolisia liikuntapalveluja omatoimisesti sekä yhteistyössä paikallisten yhdistysten kanssa. Erityisryhmille järjestetään ohjattua liikuntaa.

Nuorisopalvelut
Tulosalue tuottaa nuorten palveluja itse ja seudullisten järjestöjen kanssa. Nuoria kannustetaan aktiiviseen kuntalaisuuteen. Kaiken kaikkiaan elämänlaatupalvelut rohkaisevat osallistumaan kaikkiin kunnan järjestämiin palveluihin. Maahanmuuttajalapset ja nuoret ovat nuorisotoiminnassa samanarvoisessa asemassa muiden kuntalaisten kanssa.

Kolmannen sektorin rooli
Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisotoimien tulosalueilla toimii aktiivisesti kymmeniä järjestöjä. Ryhmien toimintaan pääsee yleensä helposti mukaan oman kiinnostuksensa mukaan. Elämänlaatu-palvelut tuottavat myös monia tapahtumia ympäri vuoden, joiden tuottamiseen otetaan mieluusti mukaan uusia toimijoita. Monet valtakunnalliset kansalaisjärjestöt toimivat myös yhteistoiminta-alueen kunnissa. Niiden toimintakenttä on monipuolinen ja virikkeellinen arvoperustana suvaitsevaisuus ja toisten kunnioittaminen kuten SPR, Pelastakaa lapset Ry, Martat, 4H-yhdistys, kyläyhdistykset, eläkeläis-järjestöt, potilasjärjestöt ym. Maahanmuuttajat tarvitsevat vapaaehtoisia, monikulttuurisuudesta ja ihmisistä kiinnostuneita henkilöitä, jotka johdattavat vieraat paikalliseen kulttuuriin. Eri järjestöjentuella voidaan tehdä luontevia kulttuurien ja ihmisten kohtaamispaikkoja.

7. KANSANELÄKELAITOKSEN (KELAN) PALVELUT

Kela on osa julkishallintoa ja viranomaistoimintaa. Hyvän hallinnon periaatteita noudatetaan myös Kelassa ja tämä tarkoittaa asiakkaille oikeutta laittaa asiansa vireille - saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä - tulla kuulluksi - saada perusteltu päätös - hakea halutessaan muutosta päätökseen. Asiakkaalla on myös oikeus kysyä ja saada neuvoja Kelasta. Neuvonta on asiakkaalle maksutonta. Neuvoja annetaan myös asiakkaan puolesta puhevaltaa käyttävälle edunvalvojalle, asiamiehelle tai avustajalle. Jos asiakkaan on hankala hoitaa Kela-asioitaan itse, hän voi valtuuttaa toisen henkilön asioimaan puolestaan. Valtakirja on aina kirjallinen. Valtuutuksen voi antaa täyttämällä Kelan valtakirjalomakkeen, joita on kaksi erilaista. Yleinen valtuutus Kelan etuusasioiden hoitamista varten tai yksilöity valta-kirja, joka on rajattu valtakirja ja antaa valtuutetulle oikeuden hoitaa tiettyjä asioita. Valtakirja-lomakkeet löytyvät Kelan verkkosivuilta: www.kela.fi/lomakkeet.

Muutto Suomeen Sosiaaliturvaan asumisen perusteella Suomen sosiaaliturvajärjestelmä perustuu maassa asumiseen. Kun henkilö muuttaa Suomesta ulkomaille tai ulkomailta Suomeen, Kela tekee päätöksen siitä, kuuluuko henkilö Suomen sosiaaliturvan piiriin eli onko henkilöllä oikeus Kelan myöntämiin sosiaaliturvaetuuksiin. Kelan tukien perusteet on määritelty laissa. Kun Kela päättää jostakin tuesta, jokaisen hakijan elämäntilanne käsitellään yksilöllisesti. Hakijoiden elämäntilanne ja tuen tarve ovat usein hyvin erilaisia. Siksi myös tukien määrä ja perusteet vaihtelevat.

Oikeus Suomen sosiaaliturvaan ratkaistaan sen perusteella, kuinka pitkäaikaisesta oleskelusta on kysymys. Jos Suomeen muutetaan vakinaisesti, pääsääntöisesti hakija otetaan Suomen sosiaaliturvan piiriin muuttohetkestä lukien ja tästä lukien voi saada Kelan etuuksia. Vakinaiseksi asumiseksi lasketaan esimerkiksi paluumuutto, vähintään kahden vuoden työskentely Suomessa sekä avioliitto tai muu läheinen perhesuhde Suomessa asuvaan henkilöön. Lisäksi vaaditaan, että oleskelulupa on myönnetty vähintään vuodeksi, jos hakija on velvollinen oleskeluluvan hankkimaan. Oleskelulupia myöntää Maahanmuuttovirasto. EU-, ETA-maasta tai Sveitsistä Suomeen muuttavan työntekijän tai yrittäjän oikeus Suomen sosiaaliturvaan ja eri etuuksiin perustuu työskentelyn kestoon. Jos työskentely Suomessa kestää yli 4 kuukautta ja työlle asetetut vähimmäisvaatimukset täyttyvät, hakija kuuluu yleensä Suomen sosiaaliturvaan.

Vastaavasti kolmansista maista Suomeen määräaikaisesti töihin tulevalla henkilöllä on oikeus lähes kaikkiin sairausvakuutuslain mukaisiin etuuksiin ja hän on työttömyysvakuutettu työskentelynsä ajan, jos työ kestää vähintään 4 kuukautta ja muulle työlle asetetut minimiedellytykset täyttyvät. Suomeen muuttavien on haettava Suomen sosiaaliturvan piiriin pääsyä Kelan lomakkeella Y 77. Suomen sosiaaliturvaan kuuluville annetaan kirjallinen päätös asiasta ja heille myönnetään Kela-kortti. Jos Suomeen muutetaan tilapäisesti asumaan, ei yleensä ole oikeutta Kelan myöntämiin sosiaaliturvaetuuksiin. Esimerkiksi opiskelijoiden katsotaan muuttavan Suomeen vain tilapäisesti, jos muuton ainoa syy on opiskelu. Suomen sosiaaliturvaan ei ole oikeutta, jos EU-lainsäädännön tai sosiaaliturvasopimuksen perusteella saadaan etuuksia jostakin toisesta maasta tai hakija kuuluu muuten jonkin toisen maan sosiaaliturvan piiriin. Tällaisia henkilöitä ovat esimerkiksi:

- toisesta EU/ETA – maasta tai Sveitsistä lähetetyt työntekijät
- rajatyöntekijät
- toisesta Pohjoismaasta lähetettyjen työntekijöiden perheenjäsenet sekä vieraan valtion tai valtioiden välisen järjestön palveluksessa olevat työntekijät ja heidän perheenjäsenensä.

Jos Suomeen muutetaan tilapäisesti toisesta EU/ETA- maasta tai Sveitsistä, on oikeus välttämättömään sairaanhoitoon eurooppalaisella sairaanhoitokortilla.

Kotoutumistuki

Kotoutumistuen tavoitteena on turvata maahanmuuttajan kotoutumissuunnitelman aikainen toimeentulo. Ennen hakemuksen ratkaisemista tarvitaan työ- ja elinkeinotoimiston antama esteetön työvoimapoliittinen lausunto, jossa on tieto siitä, että asiakkaalle on laadittu kotoutumissuunnitelma. Kotoutumistukea voidaan maksaa vain siltä ajalta, jona työnhaku on voimassa. Työnhakijana olevalle maahanmuuttajalle maksetaan kotoutumissuunnitelman ajalta työmarkkinatukea kotouttamistukena. Maahanmuuttajalla on kolmen ensimmäisen maassa olovuoden aikana oikeus työmarkkinatukeen vain kotoutumistukena. Kotoutumistuen maksaminen edellyttää, että:

- kotoutumissuunnitelma on laadittu ja voimassa
- asiakas noudattaa kotoutumissuunnitelmaa
- asiakas on taloudellisen tuen tarpeessa ja täyttää muutoinkin työmarkkinatuen saamisen edellytykset

Tietoa Kelan etuuksista saa Kelan internetsivuilta www.kela.fi.

Tulkin käyttö asiakaspalvelussa

Asiakkailla on oikeus maksuttomaan tulkkaukseen, jos asiointi Kelassa ei onnistu omalla äidinkielellä eikä löydy muutakaan yhteistä kieltä Kelan toimihenkilön kanssa. Tulkkina voi toimia kyseistä kieltä osaava Kelan virkailija tai ulkopuolinen ammattitulkki. Tulkkipalveluja voidaan käyttää erityisesti asioinnin alkuvaiheessa tai jos asiakas ei ole ymmärtänyt Kelasta saamaansa päätöstä tai kirjettä sekä oikaisu-, takaisinperintä- ja väärinkäytösasioissa, joissa aloite on lähtenyt Kelasta. Yleisluonteisissa asioissa, joilla ei ole merkitystä asiakkaan oikeusturvan kannalta, tulkkina voi toimia myös asiakkaan sukulainen tai ystävä. Alle 18-vuotiaat eivät kuitenkaan saa toimia tulkkina. Kelan toimiston palveluneuvoja tilaa tulkin tulkkikeskuksesta. Asiointiajankohta, johon tulkki tilataan, sovitaan yhdessä Kelan, asiakkaan ja tulkin kanssa. Tulkkaus voidaan järjestää tarvittaessa myös etätulkkauksena puhelimen avulla. Asiakas voi tarvita tulkkausapua myös kuurouden tai puhevamman vuoksi. Oikeutta tulkkauspalveluun vamman perusteella haetaan Kelan Vammaisten tulkkauspalvelukeskuksesta. Päätöksen saatuaan asiakas tilaa tulkin välityskeskuksesta. Lisätietoja: www.kela.fi/vatu.

8. TYÖ- JA ELINKEINOHALLINNON PALVELUT

TE-toimisto vastaa maahanmuuttajien työllistymistä ja kotoutumista edistävistä ja tukevista työvoimapalveluista ja muista toimenpiteistä työnhakijaksi ilmoittautuneille maahanmuuttajille sekä muista sille tässä laissa osoitetuista tehtävistä. TE-toimiston on huolehdittava siitä, että palvelut soveltuvat myös maahanmuuttajille. TE-toimisto antaa maahanmuuttajalle asianmukaista ohjausta ja neuvontaa kotoutumista edistävistä toimista ja palveluista sekä työelämästä. TE-toimiston on informoitava maahanmuuttajaa työnhausta, TE-toimiston palveluista sekä työllistymistä edistävistä palveluista ja toimista, työnhakijan yleisistä velvollisuuksista ja työttömyysetuuksien työvoimapoliittisista edellytyksistä.

Alkukartoituksessa arvioidaan alustavasti maahanmuuttajan työllistymis-, opiskelu- ja muut kotoutumisvalmiudet sekä kielikoulutuksen ja muiden kotoutumista edistävien toimenpiteiden ja palvelujen tarpeet. TE-toimisto käynnistää alkukartoituksen maahanmuuttajalle, joka on työtön ja rekisteröity työnhakijaksi työ- ja elinkeinotoimistoon julkisesta työvoima-palvelusta annetussa laissa säädetyllä tavalla.

Alkukartoitus käynnistetään kahden (2) kuukauden kuluessa asiakkuuden alkamisesta. Alkukartoituksessa arvioidaan tarvitseeko asiakas kotoutumissuunnitelmaa, -koulutusta tai muita toimenpiteitä. Kotoutumissuunnitelma on yksilöllinen suunnitelma niistä toimenpiteistä ja palveluista, joiden tarkoituksena on, että maahanmuuttajalla on mahdollisuudet hankkia suomen kielen taito, sekä muita yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja. Kotoutumissuunnitelmaan on oikeus maahanmuuttajalla, joka on työtön työnhakija tai saa toimeentulotukea. Kunta ja TE-toimisto laativat suunnitelman yhdessä, perustellusta syystä voidaan tehdä erikseen. Suunnitelman laatiminen on käynnistettävä kahden viikon kuluttua alkukartoituksesta. Ensimmäinen kotoutumissuunnitelma on laadittava viimeistään kolmen vuoden kuluttua ensimmäisen oleskeluluvan tai oleskelukortin myöntämisestä taikka oleskeluoikeuden rekisteröimisestä. Ensimmäinen kotoutumissuunnitelma laaditaan enintään yhden vuoden ajaksi. Kotoutumissuunnitelmaan oikeuttava enimmäisaika on kolme vuotta ensimmäisen kotoutumissuunnitelman allekirjoittamisesta. Perustellusta syystä aikaa voidaan pidentää enintään kahdella vuodella.

TE-toimisto sopii kotoutumissuunnitelmassa maahanmuuttajan kanssa koulutuksesta, työnhausta ja sen tavoitteista sekä työnhakua tukevista ja työllistymistä edistävistä toimenpiteistä ja palveluista. Kunta ja TE-toimisto seuraavat suunnitelman toteutumista, kunta vähintään kerran vuodessa ja TE-toimisto Julkisen työvoima-palvelulain mukaisesti. Kotoutumistuki on maahanmuuttajalle kotoutumissuunnitelman mukaisiin toimenpiteisiin osallistumisen aikaisen toimeentulon turvaamiseksi tarkoitettu tuki.

Kotoutumiskoulutuksena oppivelvollisuusiän ylittäneelle maahanmuuttajalle järjestetään suomen tai ruotsin kielen opetusta ja tarvittaessa luku- ja kirjoitustaidon opetusta sekä muuta opetusta, joka edistää työelämään ja jatkokoulutukseen pääsyä. Kotoutumiskoulutuksen kielellisenä tavoitteena on, että maahanmuuttaja saavuttaa suomen tai ruotsin kielessä toimivan perus-kielitaidon. Kotoutumiskoulutus toteutetaan pääsääntöisesti työvoimapoliittisena aikuiskoulutuksena tai voidaan järjestää myös omaehtoisena opiskeluna. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus vastaa työvoimapoliittisena aikuiskoulutuksena toteutettavan kotoutumiskoulutuksen järjestämisestä toimialueellaan. TE-toimisto ohjaa maahanmuuttajan kotoutumiskoulutukseen tai hakeutumaan omaehtoiseen koulutukseen. Tämä laki tuli voimaan 1 päivänä syyskuuta 2011. Lain 9 luku tulee kuitenkin voimaan 1 päivänä tammikuuta 2011. Lain 9 luku on voimassa 31 päivään joulukuuta 2013. Lain 9 luvussa säädetään Osallisena Suomessa kokeilusta. Kunta tai kunta ja TE-toimisto yhdessä voivat kokeilun voimassaolon aikana kokeilla kotoutumiskoulutuksen uusia koulutuskokonaisuuksia, kotoutumiskoulutuksen hankkimista ja järjestämistä sekä koulutukseen ohjaamista. Lisätietoja TE-toimiston palveluista saa työ- ja elinkeino-hallinnon verkkosivuilta osoitteesta www.mol.fi.

9. POLIISIN PALVELUT

Eri maiden kansalaisten käsitys lainsäädännöstä, ihmisten oikeuksista ja velvollisuuksista saattaa vaihdella melkoisesti. Mikä on sallittua kotimaassa saattaakin olla lailla kiellettyä ulkomailla. Poliisin kuten muidenkin viranomaisten toimintaa säädellään lainsäädännöllä ja kaikkien ihmisien odotetaan noudattavan lakeja. Maahanmuuttajalle olisi tärkeää oppia tuntemaan uuden kotimaan viranomaisten toimivaltaan, menettelytapoihin sekä asiointi-käytäntöihin liittyviä asioita.

Poliisi on Suomen sisäisestä turvallisuudesta huolehtiva viranomainen, jonka toimialaan kuuluvat ulkomaalaisten maahanmuuttoon ja maassa oleskeluun liittyvät asiat. Internetistä poliisin verkkosivuilta (www.poliisi.fi) löytyy runsaasti ja usealla kielellä maahanmuuttajille tarkoitettuja ohjeita. Viranomaisten käytettävissä on lisäksi monipuoliset tulkkauspalvelut. Yleisimmin maahanmuuttajien kysymykset ja ongelmat koskevat ajo-oikeutta ja liikennesään-töihin liittyviä asioita. Kannuksen ja Kaustisen poliisiasemat kuuluvat Keski-Pohjanmaan ja Pietarsaaren alueen poliisilaitokseen palvellen lupa- ja ulkomaalaisasioissa. Poliisiaseman lupa-palveluyksikön kautta selviävät passiasioihin, ajo-oikeuteen, henkilöllisyystodistuksiin sekä kansalaisuus- ja oleskelulupiin liittyvät ongelmat. Lupapalveluyksiköstä annetaan ongelmatilan-teisiin monenlaisia

käytännön ohjeita ja neuvoja. Yleisimmin maahanmuuttajien kiinnostusta herättävät ajo-oikeusasiat ja erityisesti se, voiko entisen kotimaan ajokortilla kuljettaa autoa Suomessa. Poliisin neuvona on kysyä asiaa poliisilta tai poliisin lupayksiköstä, näin vältytään epätietoisuudelta ja ongelmilta. Poliisi on muiden viranomaisten mukana tarjoamassa koulutusta ja neuvoja maahanmuuttajille. Poliisin kannalta katsoen on erityisen positiivista, jos poliisille tarjoutuu tilaisuus yhteisiin tilaisuuksiin, jotka ovat omiaan vähentämään ennakkoluuloja ja epätietoisuutta sekä lisäämään monipuolista vuorovaikutusta. Vuorovaikutustilaisuuksien sisällöstä on hyvä neuvotella etukäteen poliisiaseman edustajan kanssa. Käsiteltäviä aiheita ovat usein suomalaisten tapakulttuuriin, jokamiehen oikeuksiin sekä asumiseen liittyvät sekä maahanmuuttajien itsensä esille tuomat asiat.

10. EVANKELISLUTERILAISEN SEURAKUNNAN PALVELUT

Seurakunnan toiminta pohjautuu kristilliselle pohjalle. Seurakunta tarjoaa kaikenikäisille ihmisille mahdollisuutta tulla Jumalan ja seurakunnan yhteyteen monin tavoin. Jumalanpalveluksia kirkoissa vietetään jokaisena pyhänä. Seurakunta tarjoaa lisäksi monipuolista hartaus-elämää ja harrastemahdollisuuksia; pienempien lasten päiväkerhotoiminnasta, varhaisnuorten iltapäiväkerho-toimintaan, rippikoulusta isostoimintaan ja nuorteniltoihin.

Diakonia- ja lähetystyö toimivat kansainvälisenä linkkinä seurakunnan keskellä. Diakoniatyö ja lähetystyö järjestävät erilaisia yksittäisiä ja viikoittaisia toimintoja, joihin voi osallistua. Työntekijöitä voi tulla myös tapaamaan.

Seurakunta palvelee niin omia jäseniään kuin jokaista kuntalaista. Eri toiminnoista perittävät maksut voivat olla erisuuruiset seurakuntaan kuuluvalle kuin seurakuntaan kuulumattomalle. Seurakunta järjestää erilaisia leirejä, joihin voi ilmoittautua. Seurakunnan järjestämät toiminnot ovat kaikille avoimia tilaisuuksia.

11. MAAHANMUUTTAJIEN YRITTÄJYYDEN EDISTÄMINEN

Maahanmuuttajille suunnattuja yritysneuvontapalveluita tuotetaan elinkeinopoliittisten tavoittei-den mukaisesti kuntien kehittämisyhtiössä, joiden päätavoitteena on edistää yrittäjyyttä, lisätä pysyviä työpaikkoja sekä työssäkäyntiä ja hyvinvointia. Starttiraha on tarkoitettu yrittäjyyden ja työllistymisen edistämiseen ja sillä turvataan yrittäjän toimeentulo sinä aikana, kun yritystoimin-taa käynnistetään ja toiminta vakiintuu. Yritystoiminnan alkuun voi saada ns. starttirahaa, joka voidaan myöntää työttömälle työnhakijalle sekä myös palkkatyöstä, opiskelusta tai kotityöstä kokoaikaiseksi yrittäjäksi siirtyvälle.

12. KIELIPALVELUJEN JÄRJESTÄMINEN

Valtio korvaa pakolaisten vastaanotosta sopimuksen tehneille kunnille tulkkaus- ja käännöskulut, kun on kyse sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista tai kotoutumista tukevien palveluiden käyttöön ohjaamisesta. Korvaus maksetaan hakemuksen perusteella siitä ELY-keskuksesta, jonka alueella kunta sijaitsee. Suomen kansalaisuuden saamisen jälkeen kustannuksia ei korvata. Lisäksi valtion varoista korvataan viranomaisille entisen Neuvostoliiton alueelta saapuneiden paluumuuttajien tulkkaus- ja käännöspalvelut puolen vuoden ajan. Muiden maahanmuuttajien osalta palvelun tilaaja vastaa tulkkaus- ja käännöspalvelujen kustannuksista. Kielipalvelut (tulkkaus- ja käännöspalvelut) mahdollistavat maahanmuuttajille yhdenvertaisen ja sujuvan asioimisen viranomaisten kanssa. Tulkkaus- ja käännöspalveluilla edistetään kielellistä tasa-arvoa sekä varmistetaan asiakkaan ja viranomaisen oikeusturva. Palvelut on tarkoitettu ensisijaisesti maahantulon alkuvaiheeseen, sillä kotoutumisen tavoitteena on suomen ja/tai ruotsin kielen vähittäinen oppiminen itsenäisen asioimisen tarpeisiin. Tulkkaus- ja käännöspalveluja käytetään erityisesti silloin, kun viranomaisen on päätettävä maahanmuuttajan etuuksista, oikeuksista tai velvollisuuksista tai kun asian selvittäminen muutoin vaatii kielipalvelujen käyttöä. Hallintolaissa ja hallintokäyttölaissa säädetään, että viranomaisen velvollisuus kielipalveluiden järjestämiseen ja kustantamiseen rajoittuu asioihin, jotka voivat tulla vireille viran-omaisen aloitteesta. Erityisestä syystä tulkitsemisesta ja kääntämisestä voidaan huolehtia myös asiakkaan aloitteesta vireille tulevassa asiassa.

Asioimistulkkaus on tyypillisesti peräkkäistulkkausta, joka voi tapahtua paikan päällä tai etätulkkauksena (puhelin tai video). Esim. Keski-Suomen tulkkikeskus tarjoaa tulkkaus- ja käännöspalveluja viranomaisille, yrityksille, yksityishenkilöille ja yhteisöille. Tulkkitilaukset tehdään Tulkkivälitykseen (puh. (014) 266 0118 /ma-pe klo 8.15–15.45 ja to klo 10–15.45). Viranomaisille tulisi varautua menoarvioissaan näiden palvelujen kuluihin. Toimenpiteet: - huolehditaan tulkkaus- ja käännöspalvelujen avulla maahanmuuttajien yhdenvertaisesta mahdollisuudesta käyttää julkisia palveluja.
- pyritään käännättämään tiedotteita, esitteitä ja lomakkeita eniten käytetyille maahanmuuttajakielille sekä hyödyntämään olemassa olevia käännösmateriaaleja asioinnin tukena.
- palkataan maahanmuuttajakieliä taitavia työntekijöitä ja kannustetaan henkilöstöä vieraiden kielten opiskeluun.
Kohdennettua lisätietoa asioimistulkkauksesta on saatavissa vuonna 2004 laaditusta Työministeriön esitteestä "Tulkin välityksellä: tietoa viranomaisille asioimistulkkauksesta" (www.mol.fi/migration).

13. PAKOLAISTEN JA PALUUMUUTTAJIEN VASTAANOTON JÄRJESTÄMISESTÄ AIHEUTUVIEN KUSTANNUSTEN KORVAAMINEN KUNNILLE

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskus korvaa kunnalle valtion talousarvion rajoissa laissa kotoutumisen edistämisestä tarkoitettujen toimenpiteiden järjestämisestä aiheutuvat kustannukset sen mukaan kuin lain 6 luvussa säädetään.

14. TIEDOTTAMINEN Kotoutumisen onnistumisen kannalta hyvin suunniteltu tiedottaminen maahanmuuttajille on olennaisen tärkeä asia. Näin ollen maahanmuuttoon liittyvää materiaalia on syytä olla hyvin saatavilla kuntien nettisivuilla. Kuntien nettisivuille laitetaan myös linkit maahanmuuttoasioita hoitavien organisaatioiden kotisivuille (KELA, ELY-keskus, Sisäasiainministeriö).

15. KOTOUTTAMISOHJELMAN SEURANTA JA PÄIVITYS

Halsuan, Kannuksen, Kaustisen, Lestijärven, Toholammin Perhon ja Vetelin yhteinen kotouttamisohjelma hyväksytään kunkin kunnan kunnanvaltuustossa ja tarkistetaan kerran valtuusto-kaudessa.